

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת עקב תשפ"ב שנה רביעית גליון 152

בענין אם כשרוכב על חמור צריך לחוש שמא הוא פטר חמור

יבואר אם גם בהלך אחר הרוב מחמירין בדבר שיל"מ דלא אזלינן בתר רובא בדבר

אבל לכאן יש לדון דליכא למיזל בזה בתר רובא, דהא הוי דבר שיש לו מתירין, דהא יכול לפדותו בשה, [ואע"פ שאין החמור שלו מ"מ יכול לפדותו, כדאיתא בבכורות דף י"א אמר רב שובי אמר רב הונא הפודה פטר חמור של חברו פדוין], ועי"ז יפקע האיסור הנאה, וקי"ל דכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והכי נמי לא אזלינן בתר רובא בדשיל"מ.

אולם באמת אין זה מוסכם אליבא דכו"ע שגם בהלך אחר הרוב לא אזלינן בתר רובא בדבר שיל"מ, דדעת הר"ן בביצה [דף ט"ז א' מדפי הרי"ף] דרק בביטול ברוב שאיתחזק איסורא לא אזלינן בתר רוב בדבר שיל"מ, אבל לענין הלך אחר הרוב אף בדבר שיל"מ אזלינן בתר רובא, ועי"י פתחי תשובה יו"ד סי' ק"ב סק"א שהביא בזה מחלוקת אחרונים, וא"כ לדעת הר"ן שפיר נוכל להתיר רכיבה ע"ג חמורים, וליכא למיחש דלמא הך חמור הוא פטר חמור ואסור בהנאה, דבהלך אחר הרוב אזלינן בתר רובא אף בדבר שיל"מ.

יבואר דהיכא דאית ליה פסידא לא חשיב דבר שיל"מ

ובאמת גם לדעת הראשונים דלא אזלינן בתר רובא בדבר שיל"מ, יש לומר דהכא לא הוי יל"מ, דבשוע"י יו"ד סי' ק"ב סעי' ג' מבואר דכלי שנאסר בבליעת איסור שנתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב, ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין, **לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגדילו**, ומבואר דהיכא שצריך להוציא הוצאות כדי להוציא עצמו מן הספק לא חשיב דבר שיל"מ, וא"כ הכא נמי כיון שצריך לקנות שה ולפדותו וליתנו לכהן לא הוי דבר שיל"מ, וא"כ שפיר איכא למיזל בתר רובא.

אכן נראה דכיון שהוא רק ספק פטר חמור, הרי אינו צריך ליתן השה לכהן, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, וא"כ שפיר חשיב יל"מ, דהא אין צריך להוציא על זה ממון כלל, דלאחר שפודה את החמור בשה אין צריך ליתן את השה לכהן.

ואכתי היה מקום לומר דאע"פ שאינו צריך ליתן את השה לכהן מ"מ כשאין לו שה הרי יש בזה מירחא מרובה שצריך לקנות שה [ובאופן שאין לו מה לעשות בשה איכא נמי מירחא בשמירת השה ובטיפולו], וא"כ אכתי י"ל דחשיב משום הא דבר שאין לו מתירין, אולם זה אינו, דהא יכול לפדות את הפטר חמור גם בשוויי כמבואר בגמ' בבכורות דף י"א א', ואין צריך דוקא שה, וכשפודה בשוויי לית ליה מירחא כלל, ואי"צ ליתנו לכהן משום דמספק אמרינן הממע"ה.

יבואר אם לדעת הרמב"ם דתקפו כהן אין מוציאין מידו חשיב דאית ליה הפסד כשמפריש ספק פט"ח

אבל אכתי יש לדון בזה, דהא דעת הרמב"ם דתקפו כהן אין מוציאין מידו, וא"כ לדעת הרמב"ם הרי הוא מפסיד בזה שפודה את החמור בשה, שאם הכהן יתפוס מידו את השה אין מוציאין מידו, אמנם הרשב"א כ' בדעת הרמב"ם דלמסקנת הגמ' בספק פט"ח לכו"ע מוציאין מידו, כיון דבפטר חמור לא זכה כהן ובשה כבר אתחזק בה הבעלים, ואזלינן בתר חזקת מרא קמא של השה, וכ"כ הגר"א ביו"ד סי' שט"ו סק"ב, וא"כ הכא גם לדעת הרמב"ם מוציאין מידו ואינו מפסיד כלום במה שפודה את החמור.

ואפשר עוד דאפילו אם נימא דגם היכא דאיכא חזקת מ"ק ס"ל להרמב"ם דאין מוציאין מידו, מ"מ במקום רוב מודה הרמב"ם דתקפו כהן מוציאין מידו, וא"כ

שעברו הם וכל דפריש מרובא פריש. ולא עוד אלא אפילו הלך שם ישראל ולקחן מביטוי לא אמרינן כדאמרינן בכתובות דהיכא דאולא איזי לגביהו הוה ליה מחצה על מחצה משום קבוע. דהתם הוה דאיתחזק ודאי פסול ואפילו חד אבל הכא לא איתחזק בבית הנכרי ביצה שנוגדה היום כי שמו לא נולדה שם ואם נולדה שמו אכלה קודם לכן, וכן היה הרב ז"ל מורה הלכה למעשה עד כאן. אבל הרשב"א ז"ל אינו סובר כן, עכ"ל. ומבואר דנחלקו הראשונים בזה אם בספק קבוע מחמירין כמו ודאי קבוע, ויתבאר לקמן שהכא גרע מספק קבוע שאין ידוע כלל שיש פטר חמור.

ונשאלתי בדבר מה שמצוי שנערים רוכבים על חמורים, שמשכירים חמור לרכיבה, האם מותר לשכור גם מאדם שאינו שומר תורה ומצוות, דיש לחוש שמא חמור זה הוא פטר חמור שלא נפדה בשה, והרי הוא אסור בהנאה, או דליכא למיחש להכי.

יבואר דרוב חמורים אינם פט"ח ואמרי' דכל דפריש מרובא פריש

ובפשוטו נראה דליכא למיחש למידי, דהא רוב החמורים אינם פטר חמור, וא"כ אמרי' דכל דפריש מרובא פריש, ותלינן דחמור זה אינו פטר חמור, אבל כל זה אינו אלא באופן שאותו אחד שמשכיר את החמורים בא למקומו של השוכר, אבל באופן שהשוכר בא למקום ששם הוא משכיר את החמורים לכאן ליכא להתיר מדין כל דפריש, דכיון שהספק הוא במקום הקביעות אמרי' דכל קבוע כמחצה על מחצה.

וכמו שבבואר בגמ' בכתובות דף ט' א' דאם יש תשע חנויות שמוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה, תלוי היכן נתעורר הספק, דאם לקח מאחת מהחנויות ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור, כיון דהספק התעורר במקום הקביעות אמרי' דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, אבל אם מצא בשר בשוק שאז הספק התעורר לאחר שכבר פירש אמרי' כל דפריש מרובא פריש, ותלינן דהבשר הוא בשר שחוטה.

וא"כ הכא נמי בעניינינו יהיה תלוי היכן נולד הספק דאם הספק נולד במקום הקביעות"ה שהוא בא למקום ששם משכירים את החמורים ליכא למיזל בתר רובא, אבל אם הספק נולד במקום הפרישה שפיר נוכל למיזל בתר רובא.

יבואר אם האיסור ניכר לאדם אחד חשיב קבוע

אך לכאן גם כשהוא בא לאותו מקום שמשכיר את החמורים אע"פ דהוי קבוע מ"מ הרי זה קבוע שאינו ניכר, שאין האיסור וההיתר ניכרים, ובתוס' בב"מ דף ו' ע"ב ובכמה דוכתי כתבו דקבוע שאינו ניכר לא הוי קבוע, אכן מדרבנן גם קבוע שאינו ניכר אסור כמ"ש התוס' בפסחים דף ט' ע"ב ד"ה היינו, וא"כ מדרבנן מיהא אסור.

ואע"פ שלבעל החמור ניכר האיסור, שהרי הוא יודע שחמורו הוא פטר חמור, וא"כ לא הוי קבוע שאינו ניכר, מ"מ בתוס' בגיטין דף ס"ד א' ובנויר דף י"ב א' מוכח דאף שידוע לאחד מן העולם מ"מ כל שאין ידוע לרוב העולם חשיב קבוע שאינו ניכר עי"ש.

שו"ר בפמ"ג [יו"ד שפתי דעת ק"י - יו"ד ד"ה ואני] שמביא מהפ"ה [סקי"ג] והפרי תואר [סק"ו] שכתבו שאם לאדם אחד הוי ניכר האיסור מיקרי קבוע, וכ"כ הפלתי שם. ומקשים הפמ"ג והחזקת דעת [סימן קי - ו] מהתוס' בגיטין הנ"ל שכתבו שאינו קבוע כיון שאינו ניכר, אף על פי שהוא ידוע לשליח ולאשה ולעדים שהיו בזמן קדושינן.

יבואר דכשאין ידוע שיש איסור לא חשיב קבוע וכרובא דליתא קמן דמהני ולא חשיב קבוע שאינו ניכר

הן אמת דהכא לא שייך לדון לאסור משום קבוע שהרי אין ידוע כל שיש פטר חמור בעולם שיש לספק בו והוי ככל רובא דליתא קמן דאזלינן בתר רובא ולא אמרינן דבדודאי איכא טריפות בעולם שהרי אין ידוע לנו שיש טריפות ולא חשוב קבוע אלא בידוע שיש האיסור בעולם ולהכי בזה לא שייך כלל לדון עניין קבוע.

יבואר אם בספק קבוע שלא הוחזק האיסור לפנינו אזלינן בתר רובא

והעירני נבדי יקורי הבה"ח משה הלוי פישל נ"י דלכאן אין זה ודאי קבוע, אלא ספק קבוע, דאין כאן ודאי פטר חמור אלא מסופק לנו אם יש כאן בכלל פטר חמור, וברט"ב א' בקידושין דף ע"ג א' כתב דספק קבוע הוי ספק ספיקא ומותר, וכ"כ השיטה מקובצת בביצה דף ז' ע"א בשם הריטב"א ז"ל וכתב הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל שמענין דנכרי ששלח ביצים לישראל ביום טוב ואינם ניכרים אם היו מהיום או מאתמול שהם מותרין דבמאי דשכיח טפי תלינן ורוב ביצים דעלמא מן הימים

הכא דאיכא רוב שאינו פט"ח מודה הרמב"ם דמוציאין מידו. ובתוס' בכתובות דף ט"ו ב' כתבו דאע"פ שאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ כשאנו נגד מוחזק הולכין בממון אחר הרוב, א"כ ודאי דהיכא דאיכא רוב דמסייע להמוחזק יודה הרמב"ם דמוציאין מידו.

אולם היה מקום לומר דאפילו אם תקפו כהן מוציאין מידו חשיב דאית ליה פסידא במה שפודה בשה, כיון דאם לבסוף יתברר שחמור זה באמת הוא פטר חמור יהיה חייב ליתן את השה לכהן, ונמצא שהפסידא את השה, ואע"פ שאם יתברר שהוא פטר חמור הרי באמת צריך ליתנו לכהן, אמנם אע"פ שאם יתברר שהוא פטר חמור צריך לפדותו וליתנו לכהן אבל אין החיוב עליו אלא על הבעלים ושפיר חשיב לו הפסד ואע"פ שאין זה הפסד בודאי, מ"מ אפשר דגם כה"ג שמכנים את עצמו לספק הפסד תו לא חשיב יש לו מתירין.

יבואר דהיכא דליכא ספק לפנינו אזלינן בתר רוב בדבר שיל"מ

ויש לדון עוד דאפילו לדעת האחרונים דגם בהלך אחר הרוב לא אזלינן בתר רובא בדבר שיל"מ, יש לומר דהני מילי היכא דיש ספק לפנינו, אבל במקום דאין ספק לפנינו לכו"ע אזלינן בתר רובא.

יבואר דהא דאין ע"א נאמן נגד רוב וחזקה הוא רק היכא דאין ספק לפנינו

וכעין סברא זו מצינו בחי' רעק"א בכתובות דף י"ג ע"ב, דכתב דהא דאין עד אחד נאמן נגד חזקה הוא דוקא היכא שאין ספק לפנינו, ובלאו עדותו לא הי' אצלנו ספק, דמחכא חתי לומר שנשתנה, וכגון להעיד שנתרם תבואה זו, או שמת בעלה, דבלי עדותו של העד אין לנו ספק כלל שמה הפרישו תרומה מהתבואה, בזה אין עד אחד נאמן, אבל במקום שיש ספק לפנינו, וכגון במחצה כשרים ומחצה פסולים, שמדין תורה מוקמינן אחזקה להכשיר, בזה י"ל דע"א נאמן לפוסלה, ומשום דהטעם דמוקמינן אחזקה [במחצה כשרים ומחצה פסולים] פירש רש"י בכתובות דף י"ג ע"א [ד"ה אית לה] 'מספק אתה בא לפוסלה אל תפסלה מספק', א"כ זהו דוקא במקום שהוא ספק, אבל אם עד אחד מעיד לפסול לא שייך לומר אל תפסלה מספק, שהרי אין אנו פוסלים מספק אלא מכח עד אחד שנאמן באיסורים.

וכ' דגם לענין עד אחד נגד רוב יש לומר כן, דרק היכא שהרוב הוא בטבע עולם, כמו רוב בהמות כשרות וכדומה, דהוי רוב מעליא, בזה אין עד אחד נאמן נגד רוב, אבל היכא שהמיעוט לפנינו רק דגוה"כ לומר דכל דפריש מרובא פריש, ופשיטא דאין סברא לומר דהוא מהפסול יותר מהכשר רק דהתורה אמרה לתלות ברוב, בזה אם עד אחד מעיד שנבעלה לכשר נאמן דכיון שיש עד אחד ליכא ספק כלל ובכה"ג לא נתחדש דאזלינן בתר רוב, עכ"ד.

וא"כ י"ל דהכא נמי לענין הא דלא אזלינן בתר רובא בדבר שיש לו מתירין אין זה אלא היכא דהמיעוט לפנינו דאיכא ספק בזה, אע"פ דמדין תורה אזלינן בתר רוב מ"מ החמירו רבנן בדבר שיש לו מתירין לא נסמוך על הרוב דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, אבל היכא שאין מיעוט לפנינו, וכמו בנידון דידן דמספקין שמה הך חמור הוא פטר חמור שאסור בהנאה, הרי ליכא מיעוט לפנינו, חשיב כמי שאין כאן ספק כלל ושפיר יש לילך בזה בתר רובא אפילו בדבר שיל"מ דליכא למימר בזה עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דלא חשיב כמי שיש כאן איסור כלל.

ונראה דיכול לסמוך על סברא זו ובכה"ג לא אמרינן דשיל"מ, דהא איכא גם דעת הר"ן דבהלך אחר הרוב אזלינן בתר רובא אפילו ביל"מ, ואפילו להחולקים על הר"ן דלא אזלינן בתר רובא, הא לדעת הרמב"ם אפשר ג"כ דלא הוי יל"מ, וא"כ אף לדידהו אזלינן בתר רובא, [ובזה יוצא שדעת הרמב"ם היא קולא], ולכן יש להקל בזה.

יבואר אם טבל הוי דבר שיש לו מתירין

והנה בפלתי ס' א' סק"ו נקט דכשיש ספק אם הטבל מעושר הוי דבר שיש לו מתירין עיי"ש.

והגרע"א בתשו' מהדו"ת בסוף ס' קכ"ח הביא דברי הפלתי וכתב 'ודרך גררא אוכיר לרו"מ מה דראיתא מלתא דתימא כבוי"פ שם סק"ו ד"ה ובחידושי וכו', דטבל הוי ישל"מ, ובמחכ"ת שגג בזה, דלענין ספק ל"ש לדון בדבר שיל"מ, דאנו אמרינן שמה כבר הפריש ואם יפריש שנית הוא מפסיד בהפרשתו, ודוקא לענין ביטול אמרינן כיון דיכול להפריש ממקום אחר על המעורב ואינו מפסיד כלום ע"י התערובות מאלו ה' בעין, מש"ה אמרינן לדון כבעין ולא לבטל.

יבואר דבספק טבל אינו מפסיד בהפרשה כלום

ולכא'ו יש לדון בדברי הגרע"א, דבאמת הרי אינו מפסיד כלום בהפרשתו, דכיון שאינו אלא ספק טבל, א"כ כשיפריש את המעשר ראשון אינו צריך ליתנו ללוי

דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ומעשר ראשון מותר לזרים, ושפיר יוכל הוא בעצמו לאוכלו, וכן את המעשר עני יפריש, ויטול לעצמו דהממע"ה, ונמצא שאינו מפסיד כלום בהפרשתו, וא"כ הוי דבר שיל"מ, ויהיה חייב להפריש, אך את התרומות מעשר יש לומר שאינו צריך להפריש דכיון שהוא אסור לזרים לא הוי יל"מ דהרי יפסיד את התרומות מעשר.

ובאמת יש לומר עוד דגם התרומות מעשר הוי יל"מ ויצטרך להפריש מספק, דאע"ג דתרומות מעשר אסורה לזרים הא הכא אינו אלא ספק תרומת מעשר, וא"כ הוי ספק בדבר דבדבר שאין לו מתירין, ותהיה התרומות מעשר מותרת לזרים, וא"כ אין לו הפסד בהפרשה של התרומות מעשר, והוי ממילא יל"מ גם לענין התרומות מעשר, ונמצא דיכול להוציא הטבל כולו מידי ספק איסור עד שלא ישאר הספק רק על התרומות מעשר, וא"כ צ"ע אמאי השיג הגרע"א על דברי הפלתי דספק טבל לא הוי דבר שיש לו מתירין.

יבואר דאין מתקנין להפריש תרומה שאח"כ יהא מותר לאוכלה

ואפשר דלא עבדינן הכי לתקן להפריש תרומת מעשר ואח"כ לאוכלו, דאין ראוי לקרות שם תרומת מעשר ולאכלו, והגר"ד סאלוויציק זצ"ל ראש ישיבת בריסק היה אצל מרן החזו"א זצ"ל והפריש שם תרו"מ, ור' דוד פרנקל זצ"ל אכל את זה, ואמר לו החזו"א שאין עושין כן לאכול תרו"מ שהפרישו. אך באופן שאין התרומות מעשר שוה פרוטה לית ליה שום הפסד, ובהו בודאי דהוי יל"מ ויצטרך להפריש את התרומות מעשר אע"פ שלא יוכל לאוכלו.

יבואר תירוץ החזו"א דהיכא שיהא מוכרח לסמוך על הרוב סמכינן על

הרוב גם אם ישל"מ

ובשיעורי הגר"ג בכתובות [דף כ"ד א' אות תשפ"ז] כתב ששאל כן להחזו"א, והשיב החזו"א דדבר שיל"מ היינו דוקא היכא שעי"א לא יסמוך כלל על הרוב, וכגון בביטול ברוב דמחמת דהוי דבר שיל"מ אין מתבטל כלל, אבל הכא הא לבסוף יסמוך על הרוב דיהיה מותר לו לאכול התרומות מעשר, וכיון דבין כך יהא דין רוב א"כ מעיקרא נמי כבר איכא דין רוב, ואין חיוב הפרשה כלל.

אך יש להעיר על זה, דלכא'ו על כל הטבל לא יצטרך לסמוך על הרוב כלל, ורק על התרומות מעשר יצטרך לסמוך על הרוב ואמאי בגלל שנסמוך על הרוב בתרומות מעשר נסמוך גם לענין הטבל, וצ"ע.

יבואר אם דמאי הוי דבר שיש לו מתירין

והגרע"א שם כתב להוכיח דכה"ג לא הוי יש לו מתירין דאל"כ איך אמרינן דמדאורייתא דמאי מותר משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן, הא הוי דבר שיש לו מתירין, שיכול להפריש ולא יסמוך על הרוב, ואמאי הוצרכו לתקנה מיוחדת שגזרו על הדמאי, תיפול"י משום הדין דרבנן דבדבר שיל"מ לא מהני רוב ונשאר ספק מעושר, וממילא חייב לעשרו מספק.

ובשיעורי הגר"ג בכתובות שם הביא שהחזו"א אמר דהא דמאי מותר מדאורייתא אינו מחמת הרוב שמעושר, אלא הרוב אומר שיש לו נאמנות והוא עד כשר, ושוב ממילא הוא נאמן במה שאומר שמעושר, וא"כ לא שייך לומר בזה דהוי דבר שיל"מ, דהא דאזלינן בתר רוב הוא רק לענין כשרות העד לומר שהוא מהרוב שמעושרים.

יבואר דברי התוס' דלא אמרי' בדמאי סמוך מיעוטא לחזקה

ויסוד הדברים כבר כתב החזו"א בדמאי לבאר מש"כ התוס' בבכורות דף כ' ע"א [ד"ה ואיבעיתא אימא] דהקשו לר"מ דחיישין למיעוטא אמאי אין חיוב להפריש דמאי מדאורייתא הא יש חזקה דמעיקרא שהיה טבל ונימא סמוך מיעוטא שאין מעשרין לחזקה שהיה טבל והו"ל פלגא ופלגא, ולא יהיה רק ספק דרבנן, אלא ספק דאורייתא, ויהא חייב להפריש מעיקר הדין.

ותירצו התוס' [בתירוצי השני] ועוד דאין להחזיק שום אדם ברשע בשביל מיעוט שאין מעשרין. וביאר החזו"א דיסוד הספק בדמאי אם הוא מעושר אינו על הטבל אם הוא מעושר אם לאו אלא הנידון הוא על האדם אם הוא נאמן, דהעם הארץ מעיד שהוא מעושר, והספק אם הוא כשר לעדות על זה, דאם הוא מהמיעוט שאין מעשרין אינו נאמן, ואם הוא מהרוב שמעשרין הרי הוא נאמן על זה לומר שהוא מעושר, ועל ספק זה הא יש לו חזקה כשרות שהוא נאמן, וכמו בכל עד שהוא ספק רשע כגון ספק גול או ספק שיקר בעדות איכא חזקה כשרות וכשר לעדות, ולכן לא אכפ"ל מה דאיכא חזקה טבל דכיון דאיכא רוב וחזקה כשרות שהוא כשר לעדות יש לו נאמנות גמורה, ואין החזקה טבל יכולה להכריע את הספק אם הוא נאמן על המעשרות, ולכן בלי הגזרה של דמאי לא היה חיוב הפרשה.

להפריש שה ולפדותו ולקחתו לעצמו צריך להחמיר, ונראה שהוא כעין דבר שיש לו מתירין וצריך עיון.

² בתוס' בכורות דף ט' ע"א בד"ה 'מאן תנא' כתבו דלר' יוסי הגלילי דסבירא ליה אפשר לצמצם בנובלו ב' זכרים חיישינן שמה יצאו שניהם כאחד אף על גב דלא שכיחי מכל מקום כיון שיכול

בעניין אם מהני להפקיר כלי שנלקח מגוי כדי שיוכל להשתמש בו בלא טבילה ובעניין אם יכול לטבול כליו של הוריו בלא רשותם ולברך על הטבילה

יבואר אם כלי שהיה ברשות הגוי והפקירו ואח"כ זכה בה ישראל אם חייב בטבילה

ובספר כלי חמדה כתב בשם הגאון מצאנאבנא זצ"ל שאמר לתרץ על פי שיטת דאניו חייב בטבילה כלי הנקנה מן העכו"ם אלא אם בא הכלי לרשות ישראל מרשות הנכרי בלי הפסק רשויות, משא"כ אם הנכרי מת קודם ואחרי שיצאה מרשות נכרי ונעשה הפקר נכנסה לרשות ישראל א"צ טבילה, ולכן לא נתחייבו בטבילה כלים אלא במלחמת מדין שנצטוו שם שכל הטף בנשים החיו להם, וכשמתו אבותיהם ירשו אותם יורשיהם, ונהי' דאח"כ קנו אותם ישראל בכיבוש מלחמה, מ"מ היו צריכים טבילה, שהרי בא ליד ישראל מרשות עכו"ם, משא"כ בסיוחן ועוג שנצטוו לא תחיה כל נשמה והרגו כל נפש, א"כ נשאר הכל הפקר, ואח"כ כשישראל זכו בהם, מן ההפקר זכו, ולא באו ליד ישראל מרשות הגוי אלא מרשות הפקר, ולחייב לא הצריכה בהם התורה טבילה.

אכן הוא חידוש גדול לומר שמה שהיה ברשות הגוי והפקירו ואחר כך זכה בו ישראל הרי זה אין צריך טבילה, שהרי סוף סוף הכלי היה ברשות הגוי ונכנס עתה לרשות ישראל, וההפקר אינו מטהרו מטומאתו שהיה ברשות הגוי, וצ"ע.

והיה מקום להביא ראיה דלא מהני הפקר שהרי הוכחנו שבהפקר ישראל לא מהני להפקיעו מן הטבילה והכי נמי בהפקירו הגוי לא מהני להפקיעו מן הטבילה משום שסו"ם היה בטומאת העכו"ם ועכשיו הוא ברשות ישראל.

יבואר אם כשהפקירו ישראל אחר שקנהו אם חייב בטבילה

אמנם יש לחלק דכשהפקירו הגוי קודם שבא לרשות ישראל אי"צ טבילה, דאכתי לא נתחייב בטבילה אבל כשקנהו ישראל והפקירו אכתי צריך טבילה דכל שהגיע מרשות עכו"ם לרשות ישראל גם אם הפקירו הישראל לא פקע ממנו חובת טבילה, והגם שאינו בעלים על הכלי הרי הכלי צריך טבילה, וההפקר אינו מטהרו מטומאתו שהצריכה טבילה.

אכן ממש"כ בשו"ת מהר"ל דיסקין קונטרס אחרון סימן ה' אות קל"ו נראה דס"ל שאם הפקירו אינו צריך טבילה, שכתב שם וז"ל והנה להפקיר בעצמו הכלי ושוב משתמש בו ולא ירצה לזכות, יש לעיין אי שייך כאן לשקועיה, כיון דליכא משקע, ושיעבודא נמי לית לי' על זה, אלא דכה"ג כתב מג"א (או"ח סי' יג ס"ק ח') דהוי כשלו ממש, והדין עמו דקדו"ל לענין מפקיר כרמו והשכים ובצרו. תדע, דלא תני הרמ"א הך תקנתא, עכ"ל, ומבואר מדבריו דמדינת לא היה צריך טבילה, אלא דכיון שנראה כשלו להכי בעי טבילה, ומשמע דאם אינו שלו אי"צ טבילה.

בעניין הקונה כלי של גוי מישראל ולא שילם עליו שאינו שלו אלא מדרבנן אם טבילתו מועלת לו

יב' אם בבית מלון שלא טבלו הכלים יכולים האורחים להשתמש בו בלא טבילה

והנה בבית מלון יש שכתבו שאי"צ להטביל הכלים דלא חשיב כלי אכילה אלא כלי סחורה שהבעלים אין תשמישם תשמיש אכילה אלא לרווחה אבל נראה פשוט וכן נקטו הפוסקים שכיון שהוא ברשות ישראל והכלים מיועדים לאכילה אע"פ שאינו מיועד לאכילה של הבעלים אבל כל שמיועד לאכילה הרי זה כלי אכילה ואי"צ שיהא עומד לשמוש הבעלים לאכילה ולכן כל שלא הטבילו בו את הכלים לכאורה אסור להשתמש בהם.

ובמנחת שלמה תניינא סימן סח כתב וז"ל לענין אכילה בבתי מלון וכדו' בכלים שאינם טבולים, לא נראה כמ"ש האחרונים להחשיבם ככלי סחורה, וכתב לצדד להקל בזה לפי מש"כ האחרונים דאיסור ההשתמשות אינו אלא מדרבנן, דאמרו לן אל תשתמש בכלי אלא טבילתו תחילה, וא"כ כ"ו כשיכול להטבילו, אבל במלון וכדומה שלא יתנו לו לקנות ולהטבילו, כיון דרוצה לאכול ולשתות שיי' ליה, וגם אפשר דהוא הדין באונן שפטור מן המצוות, כמו שהוא אוכל בלא ברכה כך מותר להשתמש בלא טבילה.

טבילת הכלים, שהרי נתבאר דכל עיקר חובת טבילת הכלים הוא משום טהרת כלי נכרים מידי גיעולם, אכן כ"ז דוקא במלחמת סיוחן ועוג שבאותה שעה הותרו בכל מאכא"ם, אך במדין דליכא הך היתר הוצרכו למצות טבילת כלים.

הנה בספ"ע סימן קצ"ד נראה מדבריו דישאל הקונה מגוי קונה בדמים כמו ישראל הקונה מישראל וא"כ כשקונה במשיכה אינו קונה אלא מדרבנן, אבל הש"ך כתב דישאל הקונה מגוי הוא כמו גוי הקונה מישראל דתרווייהו קונים במשיכה לחוד ולהש"ך לכאורה לא שייך להסתפק בהאי ספקא שהרי אם הוא ברשות ישראל להשתמש בו הרי משכו הישראל וקנהו מן התורה. אלא דאכתי יש להסתפק אם שילם לגוי על הכלי ורוצה להשתמש בו בבית הגוי ועדיין לא משכו שקנהו מדרבנן אם מהני טבילה ידידה.

בשו"ת מנחת יצחק חלק ח' ס"ע כתב דכן מדוקדק מדברי הט"ז, דהנה הט"ז (יו"ד סי' ק"ב סק"י) כתב דהשואל כלי מישראל החנוני לצורך סעודה יטבילנו בלא ברכה, אלא דיש להחנותו להודיעו זה למי שיקנה ממנו אח"כ שלא יטבילנו שנית בברכה עכ"ל, ומוכח מדבריו דאף שכבר טבל השואל הראשון הכלי מספיק, מ"מ צריך הקונה אח"כ לסעודה לטבולו שנית רק בלא ברכה, ומשום דאולי כבר נתחייב בטבילה ביד הראשון, ולכן לא יברך, אבל טבילה מיהא בעי, אכן יש לטעון דאין מונע הט"ז לומר דהשני חייב לטבול, אך אם יטביל מה איכפת לן, ורק יש לחוש לחשש ברכה לבטלה, דאולי כבר נפטור מטבילה ע"י טבילה הא', לכן צריך להזהירי שאם יטבול לא יברך, אבל י"ל דאין חיוב לטבול. אבל בחי' חמדת"ם שם (ס"ק ז') העתיק דברי הט"ז בלשון חיוב, וז"ל וכתב עוד שהחנוני יודיע להקונים מהח"מ א"ו אותן הכלים שהשאלים כבר שיטבילום הקונים בלא ברכה ע"ש בטו"ז עכ"ל, הרי כתב בלשון חיוב שיטבילום רק בלא ברכה, ע"כ.

נשאלתי בבעל תשובה שמתארח אצל הוריו ולא הטבילו כלים מעולם אם יכול להטביל כלים בלא דעתם, שהרי אין החיוב מוטל להטביל אלא על הבעלים שהרי השואל כלי מן העכו"ם אינו חייב להטביל כמו שמב' בגמ' בע"ז דף ס"ה, וכן פסק בשו"ע יו"ד סי' ק"כ ס"ח, וא"כ כיון שאין הכלי שלו אינו יכול להטבילו.

וכן יש להסתפק האם הקונה כלי מן העכו"ם ומפקירו האם יכול להשתמש בו בלא טבילה שהרי אינו שלו, או דכל שקנהו מעכו"ם אפי' הפקירו אכתי חייב בטבילה.

הנה בשו"ע או"ח סימן שכ"ג סעיף ז' כתב וז"ל מותר להטביל כלי חדש הטעון טבילה, ויש אוסרים. וירא שמ"ס יצא את כולם ויתן הכלי לא"י במנתה ויחזור וישאלנו ממנו, ואין צריך טבילה. וברמ"א כתב ואם הוא כלי שראוי למלאות בו מים, ימלאנו מים מן המקור ועלתה לו טבילה, עכ"ל. ולכאורה היה לו לומר שיפקירו וישתמש בו בלא זכיה, ובוזה מהני גם כשאין עכו"ם שם להקנותו, ומבואר לכאורה דלא מהני להפקירו, ומשום דכל שיצא מרשות עכו"ם לרשות ישראל הרי הוא חייב בטבילה, וכשנכנס לרשות ישראל נתחייב בטבילה, ולא מהני מה שמפקירו.

ולפ"ז נראה פשוט שגם אם הבעלים לא הטבילוהו יכול אחר להטבילו, דכיון דחזיון שאם נכנס לרשות ישראל אפילו שעשכשו אינו בעלים על זה הרי זה חייב בטבילה ה"נ מהני מה שטובלו אפילו כשאין הכלי שלו מאחר שהכלי חייב בטבילה ופשוט.

יבואר קושיית האחרונים אמאי לא הוזהרו בטבילת כלים בכלי סיוחן ועוג

והנה הרמב"ן עה"ת בפרשת מטות הקשה אמאי לא הוזהרו במלחמת סיוחן ועוג על גיעולי כלים כמו שהוזהרו במלחמת מדין, וכתב משום דבשבעה עממין הותר להם אפי' קדלי דחזירי דאייתא בחזקת דף י"ז א' כדכתיב כי תבואו אל הארץ וגו' ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאות ואכלת ושבעת.

והקשו האחרונים דאכתי קשיא אמאי לא נצטוו על טבילת כלים במלחמת סיוחן ועוג דאע"פ שלא הוזהרו על מאכלות אסורות של שבעה עממין, אבל על טבילת כלים היה צריך להזהירם.

הנה נשאלתי הקונה כלי מגוי ועדיין לא שילם עליו וטבל את הכלי, ואחר כך שילם לו, ורק אז נעשה הכלי שלו מדאורייתא, שהרי בגוי רק מעות קנות מן התורה, אם צריך לחזור לטבול, דהרי בשעה שהטביל את הכלי עדיין היה הכלי של הגוי מדאורייתא. וכן יש להסתפק בקונה מישראל כלי שיוצר ע"י גוי שלא הטבילו המוכר, וקנהו במשיכה לחוד, והטבילו, ואחר כך שילם לו, אם צריך לחזור לטבול לאחר שקנהו מן התורה, כיון דבשעה שהטבילו לא היה מחוייב בטבילה, והנה אע"פ שכבר היה ביד ישראל המוכר שהוא קנהו בקניין כסף, מ"מ אצל המוכר זה לא היה מחוייב בטבילה, משום דכיון שהכלי עומד רק למכירה לא חשיב ככלי אכילה ואינו חייב בטבילה, וא"כ אפשר דטבילתו בשעה זו לא מהני, כמבואר בחתם סופר.

והעירי' חתני יקרי הרב הגאון ר' ואב גרבו שליט"א דכיון שמכרו לישראל אע"פ שלא קנהו אלא מדרבנן מכל מקום הרי הוא חשיב כבר מעתה ככלי אכילה, שהרי מעתה כבר אינו עומד למכירה אלא להשתמש בו לאכילה, שהרי הוא שלו מדרבנן, ונתנו אינו עומד למכירה, וא"כ שפיר עלתה לו הטבילה אז כיון שכבר נתחייב בטבילה, ולא יצטרך לטבול שנית לאחר שישלם למוכר.

ובשו"ע כתב שם עצה לשאוב מים מן הנהר וממילא יהא טהור על ידי טבילה ובוזה אינו נראה כמתקן אבל במגן אברהם כתב דבזה לא יברך על הטבילה וכבר נתקשו בוזה הרי אסור לעשות מצוה בלא ברכה ריעו' בבואר הלכה שם ועיינן באבני מילואים שכתב שאינו מתכוון למצוה ואינו טעון ברכה אבל אם יש עצה להפקירו למה יפסיד מצוות הטבילה ומשמע דלא מהני להפקירו.

והיה מקום ליישב קושיית רבותינו האחרונים על פי מש"כ בריטב"א בע"ז דף ע"ה דיסוד מה שהצריכה תורה טבילת כלים בקונה כלים מיד נכרי הוא משום גיעולי נכרים שמשמשים בהם, ואך שהתורה הצריכה טבילה גם לכלים חדשים שעדיין לא נשתמשו בהם, והטעם הוא משום שסופן להשתמש באיסור, ולכן כשיוצא לרשות ישראל טעון טבילה, ובח"ס יו"ד סי' ק"ד ד"ה ועוד מבאר ביסוד זה ליישב שיטת הראשונים בע"ז שם דס"ל דאם קנה כלי מיד נכרי והטבילו ואח"כ הגיעולי בחמין לא עלתה לו טבילה כדן הטובל ושרץ בידו, דבשעת טבילה עדיין היו גיעולי הנכרים, בו דהוא לפי שיעקר חובת הטבילה הוא משום הגיעולים, ומאחר שכן כל שלא הסיר הגיעולים תחילה לא עלתה לו טבילה כדן הטובל ושרץ בידו.

וכן מיושב קושיית הרמב"ן שהקשה על רש"י בפרשת מטות שכתב על הפסוק וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים מטבילין ודיו ולכאורה הוא מקרא יתר שהרי כתב במי נדה יתחטא וכתב הרא"מ דבא לומר דגם במקום שאין בליעת איסור חייב בטבילה והיינו כדן דיסוד חובת טבילה הוא משום הגיעולים שבכלים ולכן ס"ד שא"צ להטבילו במקום שאין בליעת כלים וקמ"ל דגם בזה בעי טבילה משום שהם כלי אכילה ועומדים לגיעולי אכילים לכן צריכים טבילה וכו'.

ולפ"ז נראה ליישב קושיית האחרונים, דמאחר דבשעת כיבוש הארץ פקע החצצה דאיסור מכל מאכלות אסורות, ואפילו קדלי דחזירי שבעת המלחמה מותרים, הרי מעתה בטלה אף מצות

בענין החזקת מוקצה בידו בלא להניעו אם יש בזה משום טלטול מוקצה ובענין מדידת חום במודד חום דיגמלי על ידי עכו"ם לחולה שאין בו סכנה

ולכאן מהאי טעמא יהא גם מותר למדוד חום במד חום דיגמלי לחולה שאין בו סכנה על ידי גוי.

ושמעתי מהגאון ר' שלום גלבר שליט"א שבמד חום דיגמלי כיון שמחזיקו בפיו הרי זה חשיב כמעשה ידיה, שאע"פ שהגוי הכניסו בפיו, הרי אה"כ צריך שיחזיקו בפיו, וא"כ נמצא שהוא ממשיך בעשיית המלאכה של מדידת החום, ולהכי אסור למדוד חום במד חום שמודד במלאכה דאורייתא, משא"כ במודד לחץ דם שמניח על ידו ומודד ואינו משותף בהחזקתו, לא חשיב מעשה ידיה, ולהכי שרי על ידי גוי.

ובאמת אם יכולים למדוד חום על ידי גוי במעשה הגוי בלבד, כמו שמדדו חום בזמן הקורונה שהשומר בבית חולים היה מניח איזה מודד על מצחו של האדם ומודד לו החום אפשר למדוד בזה בשבת על ידי גוי.

בענין שן תותבת שנפלה מחניכיים ואפשר להחזירה ברפוי האם מותר להחזירה ובמושב האסלה שנפלה אם מותר להחזירה

שאסור לטלטלה דחיישין שמא יתקע והכי נמי הוי לן למיחש להכי, אכן במקום שאינו יכול לתקנו בעצמו ולחברו אלא על ידי רופא אומן לא חיישן שמא יתקע וא"כ שפיר יכול להניחו בשיניו.

ולענין מושב של האסלה של השרותים שנפל בשבת אם מותר להניחה על השרותים בשבת נראה דדמי לדלתות הבית שאסור לטלטלה, דכיון דהאסלה הוא מחובר לקרקע הוי המושב של האסלה כדלתות הבית דהוי מוקצה, אכן נראה שאם קשה לו מאוד מחמת שהוא איסטנים לפנות עצמו בלא מושב על האסלה מותר להניחו על האסלה שהרי מותר לטלטל מוקצה לצורך כבוד הבריות כמו שמותר לטלטל אבנים מקורולות שלא ייחדום לקנות משום כבוד הבריות כדאיתא בשו"ע סימן ש"ב.

נסתפקתי אם מחזיק כלי בידו ונעשה מוקצה אם כשמחזיקו ואינו מטלטלו ומנענעו אם חשיב כנוגע במוקצה דשרי, או כטלטול מוקצה ואסור, דאפשר דכל שהכלי מחזיק על ידו חשוב כמטלטלו, שהרי מחזיקו בידו והמוקצה מחזק על ידי החזקתו בו, וא"כ חשיב כטלטול וצ"ע.

ושמעתי להעיר על הוראות שבבית החולים מעיני הישועה לחולה שאין בו סכנה שכשצריך למדוד חום שימדדו במודד חום של כספית ולא במודד חום דיגמלי שיש בו מלאכה דאורייתא, ואם צריך למדוד לחץ דם יקראו לגוי למדוד לחץ דם אפי' במודד לחץ דם דיגמלי שיש בו מלאכה דאורייתא, והיינו משום דכל צרכי חולה שאין בו סכנה אפי' מלאכות דאורייתא נעשין על ידי נכרי כמבואר בשבת דף קכ"ח ע"ב.

נסתפקתי בשן תותבת שנפלה ואפשר לחברה ברפוי אם מותר להניחה בשיניים.

ונראה דמשום איסור מוקצה יש להתיר משום דחשיב כדלתות הכלים שמותר לטלטלם, והכי נמי שן תותבת חשיב כדלתות הכלים כיון שעתידין לחברו ומטלטלן אגב אביהן ולהכי מותר לטלטלה, והראוני שכ"כ בס' שלמי תודה בשם מרן הגר"ל שטיינמן זצ"ל.

ואף לחברה ברפוי מותר, דכיון שאינן מונחין שם אלא ברפוי מותר להניחן שם בשבת. מקום לומר כיון דדרכו בתקיעה אסור כמו כירה שנשמטה אחת מירכותיה והיה

בענין מאה ברכות ויראת שמים

אחד שיש בקללות שבמשנה תורה אותיות תרע"ו כמנין רעות וכנגדן הזכיר כ"ו פעמים השם בקללות הנוכרות שגם כן עולה גי' תרע"ו למתק ולהפך הקללות וזהו מנת הכתוב רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה' ר"ל רבות רעו"ת צדיק זה משה רבינו ע"ה אמר כמנין רעות אבל מכלם יצילנו ה' כנגדן אמר ר"ו פעמים ה' ובוה פירש הרב לב אריה מ"ש על כי אין אלהי בקרבי שנשתלק שם ה' שמהפך הקללות על כן באו הקללות תרע"ו כמנין רעו"ת ודפח"ה.

והוסיף לבאר שם וז"ל אפשר לומר רמז בפ' רבות רעות צדיק הנז' קצת בסגנון אחר במ"ש בס' דרוש שמואל פרש' נצבים דאיתא כ"ו שמות שבתפלת י"ח להגן מכ"ו שמות שבתוכחות ובוה פירש מאז"ל שהיו ישראל מתיראים מהתוכחות לכך אמר אתם נצבים הכונה כשתעמדו בתפלת י"ח לפני ה' אלקים נצולים דכ"ו אזכרות שבתפלה להגן מהתוכחות עכ"ה.

ויש להרהיב הדברים דכ"ו אזכרות שבתפלה שהם גימטריא תרע"ו הם מגינים על הקללות שיש בהם תרע"ו אותיות ולכך כתיב בתוכחות כ"ו פעמים השם לרמוז שמי שיכוין בכ"ו אזכרות שבתפלה נצול מהקללות שכ"ו אזכרות גימטריא תרע"ו מגינים מהקללות שיש בהם תרע"ו אותיות ובוה אפי' לומר בפ' הנזכר בהמשך הכתובים צעקו וה' שמע ומכל צרותם הצילם קרוב ה' לנשכרי לב ואת דכאי רוח יושיע רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה'. הכונה צעקו וכו' שהתפללו לה' ומכל צרותם הצילם דכ"ו אזכרות שבתפלת י"ח שהתפללו מגינים. וזה דוקא כשמתפללים בהכונה וכמושו"ל דאין תפלה נשמעת אא"כ משים עצמו כבשר וכיוצא וז"ש קרוב ה' לנשכרי לב. רבות רעו"ת שהם אותיות שבקללות צדיק באות על הצדיק ומכלם יצילנו ה' שהזכיר בתפלה דכ"ו היות שבתפלה מצילים מהקללות, ויתישב בזה מ"ש הרב כתנות אור שתקנו ק' ברכות לבטל ק' קללות וגם אני בענייני כתבתי כן לעיל שהברכות מגינות לבטל הקללות ולהצילם מהגזנם ע"ש ציצים ופרחים לתורה ועתה אפשר לומר כי יען בקללות כתוב כ"ו פעמים שם המיוחד למתק ולהפך הקללות תקנו מאה ברכות שיוכיח השם המיוחד כי בזה ינצל מהק' קללות. ואפשר כי מאה ברכות עם ב' כוללים לשתי התיבות גימטריא תרע"ו שבמאה ברכות ינצל מהקללות שבהם תרע"ו אותיות ולעומת קללות יהיו ברכות, עכ"ל. יעו"ש שהוסיף בזה הרבה דברים.

השניים, ולכן תיקן דוד המלך ע"ה שיברכו את הקב"ה מאה פעמים ביום ובוה אנו מדברים כביכול עם המקום בלשון נוכח מאה פעמים, ובוה יורד הכעס והחרון אף מעמו ישראל.

וכמה צריך לזהר שהברכות יהיו באופן שאנו מדברים עמו יתברך כביכול ובוה יורד החרון אף אבל כשהברכות הם כוזר ברכה מפיו הוא להפך ח"ו.

והנה ברבינו יונה משלי פרק ג פסוק ו' על הפסוק בכל דרכיך דעה וגו'. כתב וז"ל בכל פועל אשר תבקש לעשות, זכור את הש"י וקוה אליו להצליח בו, ותלה בו בטחונך, והשב אליו לבך כי אין הפועל בידך. והוסיף המקרא הזה על מה שאמר תחלה "בטח אל ה' בכל לבך", כי יש מי שבטח בה' יתברך בכלל, ומאמין כי הכל בידי שמים ובוטח בו, ולא יבטח באדם ולא בכוהן ושכלו, אך לא ישיב עיניו בהטחון אל לבו בפרכים, ר"ל בכל מעשה אשר יעשה. על כן אמר בכל דרכיך דעה פירוש, בכל פרטי מעשיך, בכל דרך ופעולה וזכרה, והשב אל לבך כי אין לך כח ויכולת בפועל ההוא, ואינו בידך רק ביד השם, ותלה בו תקותך וצפייתך להסד הש"ת, ובענין הזה אמר דוד ע"ה: "קויתי ה' קוטה נפשי", וזה הענין נכבד מאוד, וע"י ההרגל הזה תקבל הנפש המתאווה אל הבטחון.

ושמעתי שהגאון ר' אלעזר צדוק טורצין זצ"ל כשלמד ביישיבת חברון נסע עם חבריו לבני ברק למרן החו"א זצ"ל ובתוך הדברים אמר לו החו"א שכשנרואים מי שפורש מן התורה רח"ל אינו נעשה ביום אחד אלא הפרישה מדרג התורה בתחלה אינה נכרת ויורד ויורד עד שפורש רח"ל לגמרי מדרג התורה, וכשחזר ליישיבת חברון הרהר בדעתו מה היתה מונת החו"א לומר לו האם ראה אצלו איזה ירידה ולא היה לו מנוח ממנה שאמר לו החו"א עד שחזר ונסע אליו שנית ושאל למרן זצ"ל מה היתה מונתו ואמר לו שהאדם צריך לזכור את ד' יתברך בכל תהלוכותיו וגם כשאתה הולך לקנות נעליים תתפלל שתקנה נעליים טובות כך תתרגל להתפלל על כל פרט ופרט בחייך מה שאתה רוצה לעשות, תתפלל שה' יתברך יצילך דרכך, וכשזכר את ד' בכל דרכיו אינו פורש מד' יתברך לעולם.

ובספר פני דוד להחיד"א בפרשת וילך כתב דברים נפלאים ונשגבים בענין המאה ברכות על הפסוק ומצאוהו רעות רבות וצרות וכו'. וז"ל בספר לב אריה פירש משם גדול

ועתה ישראל מה ד' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' ואמרו חז"ל במנחות דף מ"ג ע"ב תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך אל תקרי מה אלא מאה, ואיתא בטור אורח חיים סימן מו וז"ל והשיב רב נטרוניא ריש מתיבתא דמנא מחסיא דהע"ה תקן מאה ברכות דכתיב (שמואל ב כג) הוקם על ע"ל בגימ' ק' הוי כי בכל יום היו מתים ק' נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל ק' ברכות וע"כ תקנו חכמים ז"ל אלו הברכות סדר העולם והנהגתו להשלים ק' ברכות בכל יום וצריך כל אדם לזהר בהם והפוחות אל יפחות והמוסיף יוסיף על כל ברכה וברכה שנתקנה לו כמו שאמרו חכמים ברכות (מ א) ברוך ה' יום יום בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו.

ושמעתי מהגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל שהקשה שהרי המגיפה לא היתה משום שלא בירכו מאה ברכות בכל יום שהרי לא נתחייבו קודם בזה, ולכאורה היה צריך לתקן את החטא שמחמתו היה המגיפה ולמה תיקן דוד המלך מאה ברכות להציל ולהסיר המגפה שבוודאי לא זו היא הסיבה שמחמתה מתו מאה אנשים בכל יום, ואמר ליישב בזה דהיה חסר להם ביראת השם וע"י המאה ברכות זוכים ליראת שמים וכמו שאמר הכתוב מה ד' שואל מעמך כי אם ליראה והוא ע"י המאה ברכות, שזכור את הקב"ה בכל תהלוכות החיים וזה מביא מה שהיה חסר לכלל ישראל יראת ד', ובהזכרת מאה ברכות בכל יום זוכה ליראת ד' וזה היה הסיבה שמתו מאה בחורי ישראל בכל יום שהיה חסר המאה ברכות להביאם ליראת ד' שהיה חסר להם.

וסיים דבריו דהברכות מביאות ליראת ד' על ידי שמברכים את הברכות במונה ומכירים שכל מה שיש לנו הוא מאתו ית' ובוה זוכים ליר' ולחסיר המגיפה מעלנו אבל אם אינו מכוון בברכות ומברך כמצוות אנשים מלומדה אינו מביא ליראת ד' רח"ל.

ושמעתי מהגה"צ ר' שמשון פינקוס זצ"ל ליישב באופן אחר שכשיש כעס וחימה בין אנשים ויש פירוד לבבות ביניהם העצה להסיר הפירוד לבבות הוא לדבר איש עם אחיו וכשמדברים ביניהם אז יורד הקפידות והכעס שהדבור הוא חיבור שמחבר בין בני אדם וכמו שראינו במשנה ראוה מדברת יש לזה שני פירושים שהדיבור הוא מחבר בין